

Literatura

V tomto svazku se snažíme omezit citovanou literaturu na nejnútnejší úroveň, pretože dřívější svazky obsahují až několik set citovaných položek. Jedná se spíš o jednoduchý, praktický soubor hlavních a významných použitých titulů, ne o literární bludiště.

- Andreska J. (1997): Lesk a sláva českého rybářství. Nuga. Pacov.
- Balbín B. (2017): Rozmanitosti z historie Království českého. Přel. J. A. Čepelák. Academia. Praha.
- Beranová M., Kubačák A. (2010): Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě. Libri. Praha.
- Boháč Z. (1995): Poutní místa v Čechách. Debora. Praha.
- Blažek V., Bureš M., Cílek V., Čtverák V., Droberjar E., Lutovský M., Sklenář K., Smejtek L., Šmolíková M., Turek J. a Waldhauser J. (2005): Pravěká Praha. Libri. Praha.
- Brázdil R., Trnka M. a kol. (2015): Historie počasí a podnebí v českých zemích XI: Sucho v českých zemích: Minulost, současnost a budoucnost. Centrum výzkumu globální změny AV ČR. Brno.
- Březina S., Pecháčková S., Skálová H., Krahulec F. (2023): Louky: Dobrodružství poznávání. Academia. Praha.
- Čáka J. (1996): Zmizelá Vltava. Baroko a Fox. Beroun.
- Čtverák V., Lutovský M., Slabina M., Smejtek L. (2003): Encyklopedie hradišť v Čechách. Libri. Praha.
- Dostál O., Hrůza J., Líbal D., Voděra S., Zalčík T. (1974): Československá historická města. Orbis. Praha.
- Durdík T. (2000): Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Libri. Praha.
- Droberjar E. (2005): Věk barbarů: České země a stěhování národů z pohledu archeologie. Paseka. Praha.
- Hoffmann F. (2009, druhé vydání): Středověké město v Čechách a na Moravě. Nakladatelství Lidové noviny. Praha.
- Horská P., Maur E., Musil J. (2002): Zrod velkoměsta: Urbanizace českých zemí a Evropa. Paseka. Praha.
- Hrůza J. (1960): Česká města. Nakladatelství československých výtvarných umělců. Praha.
- Cháb J. et al. (2008): Stručná geologie základu Českého masivu a jeho karbonského a permského pokryvu. Česká geologická služba. Praha.
- Chlupáč I., Brzobohatý R., Kovanda J. a Stráník Z. (2002): Geologická minulost České republiky. Academia. Praha.
- Jackson J. B. (1984): Discovering the Vernacular Landscape. Yale University Press. Yale.
- Kalísta Z. (1993): Cesta po českých hradech a zámcích. Odeon. Praha.
- Kovářík P. (2019): Naše studánky: Pověsti, legendy, místopis. Knižní klub. Praha.
- Kovářík V. (1984): Literární toulky po Čechách. Albatros. Praha.
- Kuča K. (2000–2011): Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl I.–VIII. Libri. Praha.
- Merhautová A., Třeštík D. (1983): Románské umění v Čechách a na Moravě. Odeon. Praha.
- Morávek P. a kol. (1992): Zlato v Českém masivu. Český geologický ústav. Praha.
- Pacáková-Hošťálková B., Petrů J., Riedl D., Svoboda A. M. (1999): Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Libri. Praha.

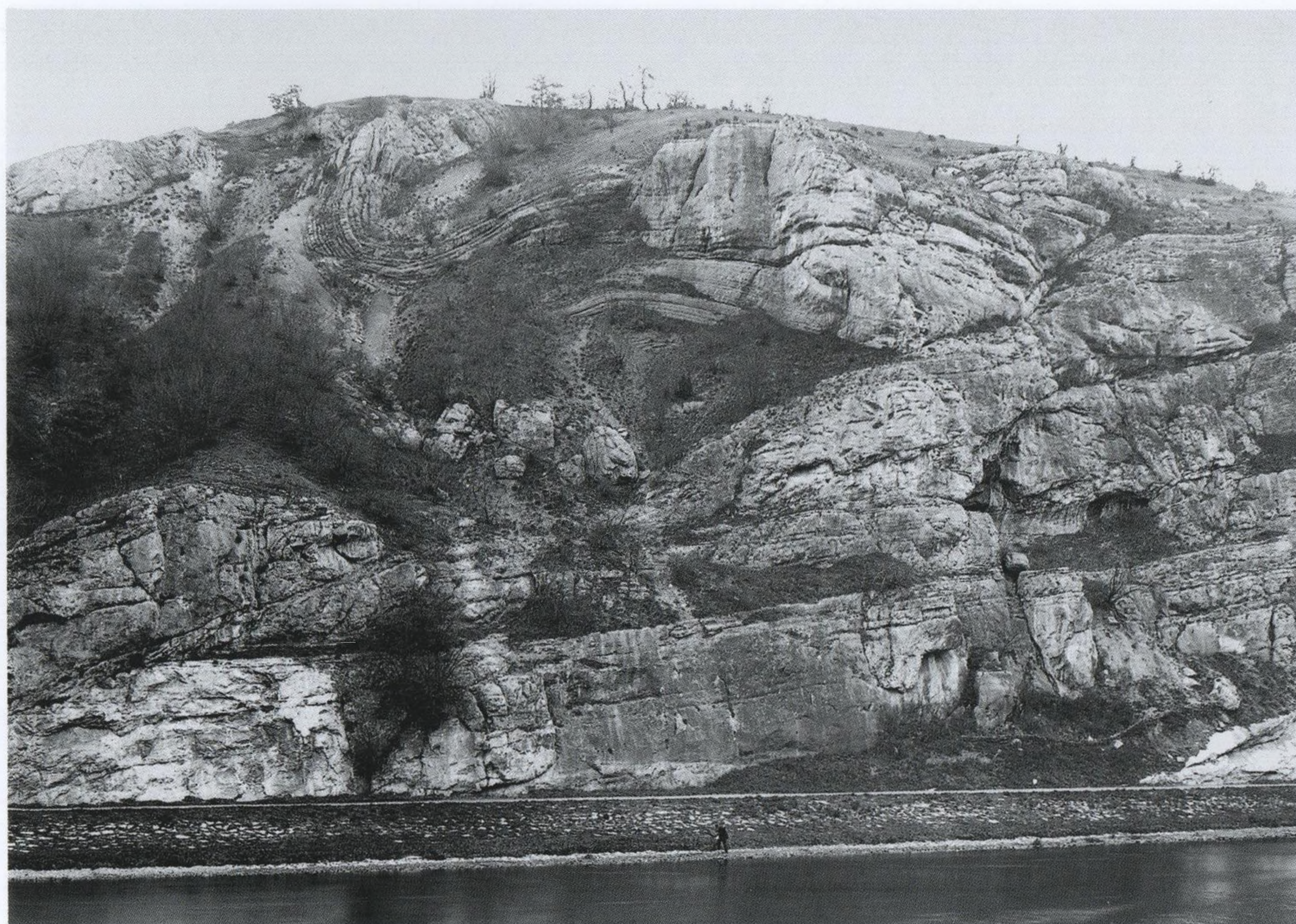
← Sady na Mělnicku, vlastně je hanba, že dovážíme tolik ovoce a zejména jablek, když Čechy bývaly ovocnými stromy doslova poseté.

- Pánek T., Hradecký J., eds. (2016): Landscapes and Landforms of the Czech Republic. Springer. Cham.
- Pešta J. (2003): Encyklopedie českých vesnic. Díl I. Střední Čechy a Praha. Libri. Praha.
- Rackham O. (1986): The History of the Countryside: The Classic History of Britain's Landscape, Flora and Fauna. Phoenix Press. London.
- Sláma J. (2015): Střední Čechy, kolébka národních patronů. Sládečkovu muzeum. Kladno.
- Sklenář K. a kol. (1993): Archeologické památky: Čechy, Morava a Slezsko. Museon. Opava.
- Stránský P. (1893): Mistra Pavla Stránského ze Zapské Stránky poopravené i rozmnožené vypsání vší obce království českého. Přel. E. Tonner. E. Tonner. Praha.
- Štěpán L., Křinavá M. (2000): Dílo a život mlynářů a sekerníků v Čechách. Argo. Praha.
- Švácha R. ed. (2010): Slavné vily Středočeského kraje. Foibos. Praha.
- Vlček P. (2006): Encyklopedie českých zámků. Libri. Praha.
- Vlček P., Sommer P., Foltýn D. (2002): Encyklopedie českých klášterů. Libri. Praha.
- Vrkočová L. (1988): Domovem hudby. Panton. Praha.

Výběr z další použité literatury

- Andreska J. (1997): Vývoj rybářství: Katalog k expozici rybářství na zámku Ohrada. Zemědělské muzeum. Praha.
- Beran L., Valchářová V. (2006): Vodní dílo v krajině. ČVUT. Praha.
- Boháč Z. (1999): Ostrov: Tisíciletá historie zmařeného kláštera. Regionální muzeum. Jílové u Prahy.
- Databáze významných geologických lokalit (1998). Česká geologická služba. Praha. Dostupné z <https://lokality.geology.cz>.
- Dudek F. (2006): Legendy a příběhy ze Svatojiřského lesa. Svazek obcí Svatojiřský les. Nymburk.
- Charvát P. (2007): Zrod českého státu 568–1055. Vyšehrad. Praha.
- Charvátová K. (2014): Dějiny cisterckého řádu v Čechách. Kláštery založené ve 13. a 14. století. Díl II. Karolinum. Praha, s. 202–293.
- Jásek J. a kol. (2000): Vodárenství v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. MILPO. Praha.
- Končelová M., Šumberová R. (2023): Bylany: Život prvních zemědělců. Archeologický ústav AV ČR. Praha.
- Kuna M. a kol. (2015): Archeologický atlas Čech. Archeologický ústav AV ČR a Academia. Praha.
- Ložek V., Cílek V., Lisá L., Bajer A. (2020): Geodiverzita a hydrodiverzita. Dokořán. Praha.
- Morávek P., Litochleb J. (2002): Jílovské zlaté doly. Regionální muzeum. Jílové u Prahy.
- Nečasová L. (1947): Kde – kdy – kdo: Literární místopis Čech, Moravy a Slezska. Nakladatelství Rudolfa Kmocha. Praha.
- Nejl L. (2006): Křinecké památky. Svazek obcí Křinecký les. Nymburk.
- Pavelčík V. (2024): Výlet k Vltavě do Svatojanských proudů. Vojtěch Pavelčík. Praha.
- Plecháč V. (1999): Vodní hospodářství na území České republiky, jeho vývoj a možné perspektivy. EVAN. Praha.
- Pokorný P. (2011): Neklidné časy: Kapitoly ze společných dějin přírody a lidí. Dokořán. Praha.

V 19. století byl využíván každý kousek tehdy ještě odlesněné krajiny; skály u Srbska v Českém krasu na fotografii F. Wähnera z roku 1912.

Razím V. ed. (2010): Přemyslovské Křivoklátsko: 900 let hradu Křivoklátku. Národní památkový ústav, odborné pracoviště středních Čech. Praha.

Řezníček L. (1993): Česká kultura a Edvard Grieg / Edvard Grieg og tsjekkisk kultur. Biblioskandia. Oslo.

Salač V. ed. a kol. (2019): Atlas pravěkých a raně středověkých hradišť v Čechách / Atlas der vor- und frühgeschichtlichen Burgwälle in Böhmen. Archeologický ústav AV ČR. Praha. Schleswig.

Sklenář K., Brych V., Rác J., Berková J., Lumpe P. (1995): Krajina soutoku. Okresní úřad. Mělník.

Středočeská řada

Vzhledem k tomu, že tato kniha zatím uzavírá více než dvacetiletou spolupráci se Středočeským krajem, uvádíme stručně anotovanou inventuru toho, co jsme během této doby společně vytvořili. Publikace jsou řazeny chronologicky.

Ložek V., Cílek V., Kubíková J. a kol. (2003): Střední Čechy. Dokořán. Praha. (první kniha vytvořená na podnět Jaroslava Obermajera pro Středočeský kraj)

Cílek V., Ložek V. Mudra P. a kol. (2004): Vstoupit do krajiny: O přírodě a paměti středních Čech. Dokořán. Praha. (kniha s fotografiemi Pavla Mudry měla podlouhlý formát kvůli krajinným záběrům,

o deset let později si tento formát vybrali pracovníci Středočeského kraje pro celou edici, na zpracování tehdy dohlížel radní Vilém Žák)

Cílek V., Ložek V. a kol. (2011): Obraz krajiny: Pohled ze středních Čech. Dokořán. Praha. (o předcházející titul byl poměrně velký zájem, takže kniha byla rozšířena. V době hejtmána Davida Ratha byla spolupráce načas přerušena, proto kniha vyšla bez podpory Středočeského kraje)

Cílek V., Mudra Z., Sůvová Z. a kol. (2015): Střední Brdy: Hory uprostřed Čech. Dokořán. Praha. (obnovou spolupráci zahájil radní Marek Semerád, ale o všechny další tituly se obětavě starali Josef Keřka a Simona Jandurová, vedoucí Odboru životního prostředí a zemědělství, kniha vyšla k vyhlášení CHKO Brdy)

Žák K., Majer M., Hůla P., Cílek V. (2016): Křivoklátsko: Příběh Královského hvozdu. Dokořán. Praha. (první monografie Křivoklátska, pro knihy podepsané Karlem Žákem je typická velká přesnost a také to, že je z větší části vytváří sám)

Cílek V., Just T., Sůvová Z. a kol. (2017): Voda a krajina: Kniha o životě s vodou a návratu k přirozené krajině. Dokořán. Praha. (středočeská řada obsahuje tituly regionální a tituly tematické, v této knize jsou důležité zejména návody Tomáše Justa na krajinné revitalizace a techniky zadržování vody)

Cílek V., Fediuk F., Sůvová Z. a kol. (2018): Žulové krajiny středních Čech. Dokořán. Praha. (spoluautorem je nestor české geologie Ferry Fediuk, rozšířením jeho kapitoly o geologii vltavského kaňonu vznikla kniha z roku 2019 Skály a vody Vltavy. Dokořán. Praha)

Cílek V., Majer M., Falteisek L. a kol. (2019): Podzemní památky středních Čech: Houbařův průvodce podzemím a další příběhy o bronzových říších, dějinách surovin, ledovém bláznu i králi, cestách do podsvětí, záhadě Dusivé štoly a uranu, který nebyl jen pro mír. Dokořán. Praha. (kniha obsahuje dvě netradiční kapitoly o houbách a mikroorganismech v podzemí)

Žák K., Majer M., Somol V. (2020): Džbán: Krajina opukových plošin. Z. Drahná. Vrchlabí. (první monografie Džbánu)

Cílek V., Sůvová Z., Turek J. (2020): Krajem Joachima Barranda: Cesta do pravěku země české. Dokořán. Praha. (kniha vyšla k vyhlášení národního geoparku Barrandien s rekonstrukcemi Jiřího Svobody a poprvé i s leteckými fotografiemi Jiřího Jirouška)

Cílek V., Hladík J. (2021): Půda a život civilizací: Co děláme půdě, to děláme sobě. Dokořán. Praha. (poměrně důležitá monografie o vzniku, vývoji a péči o půdy psaná s kolektivem pedologů z VÚMOP Zbraslav, i tento titul inicioval a domlouval Josef Keřka)

Cílek V., Hanel J., Zemek V. a kol. (2022): O památné hoře Blaníku a jejím kraji. Dokořán. Praha (kniha vznikla ve spolupráci s dlouholetým ředitelem CHKO Blaník Lubomírem Hanelem, obsahuje obecnou kapitolu věnovanou našim posvátným horám)

Cílek V., Just T., Sůvová Z. a kol. (2023): Kudy plyne Vltava: Co je řeka, jak vzniká, jak se proměňuje a kam spěje? Dokořán. Praha. (za důležité považujeme obecné kapitoly o nivě a hyporeálu a zejména příklady vodních revitalizací na přítocích Vltavy od Tomáše Justa)

Cílek V., Prach J., Sůvová Z. (2024): Lesy středních Čech: Jejich přírodní bohatství, současný stav a budoucí směřování. Dokořán. Praha. (kniha navazuje na rozsáhlou monografii Český a moravský les z roku 2020, vytvářenou ve spolupráci s Českou lesnickou společností)

Celkové zhodnocení: Autorský kolektiv byl vděčný Středočeskému kraji za možnost pracovat na velkých, barevných knihách o rozsahu 220–300 tiskových stran, které by bez podpory nemohly vyjít. Důležité bylo i to, že volnou řadu podporovalo hned několik hejtmánů, hejtmanek a radních bez ohledu na stranické zázemí. Dotiskovány byly knihy o středních Brdech (cena za literaturu faktu M. Ivanova 2016), Křivoklátsko a Půda a život civilizací. Cenu E. E. Kische získaly kniha Podzemní památky středních Čech a Voda a krajina. Nezpracovány zůstaly tyto regiony: Kladensko a Slánsko, Hřebený, Polabí a České

Meziříčí, Kutnohorsko a Posázaví, středočeské pískovce a zejména Milotice a Pojizeří. Uvažovali jsme však i o obecných titulech typu „archeologické památky středních Čech“.

Další monografické středočeské tituly autorského kolektivu v chronologickém uspořádání

- Cílek V., Bosák P., eds. (2000): Zlatý kůň. Česká speleologická společnost – Geologický ústav Akademie věd České republiky. Praha. (*sborník o Zlatém koni u Koněprus*)
- Žák K. a kol. (2001): Holocenní vápence a krasový pramen ve Svatém Janu pod Skalou v Českém krasu. Český geologický ústav. Praha. (*odborná monografie o pramenu a holocenní sedimentaci*)
- Cílek V. a kol. (2005): Střední Brdy. Ministerstvo zemědělství ČR – Ministerstvo životního prostředí ČR. Příbram. (*velká brdská monografie asi třiceti autorů, která vyšla z výzkumů po roce 1990, kdy se otevřel vojenský prostor, vydání zajišťovali Anna Bímová a Jan Němec*)
- Ložek V., Kubíková J., Špryňar P. a kol. (2005): Chráněná území. XIII. Střední Čechy. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. Praha. (*na 900 stranách velkého formátu jsou popsána chráněná území středních Čech, editor Petr Mackovčín odvedl v celé edici, jakou má jen málo evropských států, neuvěřitelný kus práce, kniha je dosud volně, i když po okresech, stažitelná na stránkách MŽP*)
- Žák K., Majer M., Cílek V. (2014): Český kras: Klíč k české krajině. Academia. Praha. (*obsáhle moderní monografie Českého krasu*)
- Cílek V. st. (2014): Netvořice v proudu věků: Poslední miliarda let v kraji mezi Vltavou a Sázavou. Dokořán. Praha. (*kniha má stejný formát jako středočeská řada a typově k ní náleží, editoval V. Cílek mladší*).
- Cílek V., Majer M., Schmelzová R. a kol. (2017): Tetín svatě Ludmily: Místo dějiny a spiritualita. Dokořán. Praha. (*kniha o obci a jejím okolí i sv. Ludmile s důležitými kapitolami Karla Sklenáře, Jiřího Slámy, Josefa Žemličky a dalších, první svazek postupně se rozvíjející českokrasové tetralogie*)
- Bolina P., Klimek T., Cílek V. (2018): Staré cesty v krajině středních Čech. Academia. Praha. (*úvod do studia starých cest a řada případových studií, 700 stran a několik stovek obrázků a map, dotisk, obětavá spolupráce redaktorky Reginy Králové*)
- Žák K., Cílek V., Majer K. a kol. (2021): Srdce Českého krasu: Obec Srbsko a krajina v jejím okolí. Dokořán. Praha. (*obec Srbsko si přála stejnou, ale ještě větší monografii než nedaleký Tetín, cena za literaturu faktu Miroslava Ivanova*)
- Velfl J., Cílek V. a kol. (2022): Uranová Příbram. Dokořán. Praha. (*převážně vzpomínková kniha vytvořená ve spolupráci s Hornickým muzeem v Příbrami a podporovaná Odborem kultury Středočeského kraje, vydaná zhruba ve stejné době, kdy Muzeum od podniku DIAMO získalo uranovou šachtu 11A*)
- Žák K. a kol. (2023): Příroda Berouna mezi Českým krasem a Křivoklátskem. Machart. Beroun. (*v co-vidovém období, kdy nebylo možné cestovat, prochodil kolektiv autorů rozsáhlý katastr města Beroun a popsal ho v mimořádné, oceněné monografii*)
- Žák K. a kol. (2024): Svatý Jan pod Skalou. Dokořán. Praha. (*knihy o Tetínu, Srbsku a Berounu vyšly ve stejném formátu a každá má zhruba 300 tiskových stran velkého formátu, dohromady vytváří tetralogii, popisující přírodu, krajinu a dějiny střední části Českého krasu, ani po letech úsilí se nám však nepodařilo sestavit kolektiv, který by popsal koněpruskou oblast jako nejdůležitější a světově nejvýznamnější geologický terén celé České republiky, tato monografie vyšla s podporou Svatojánské společnosti a dalších institucí včetně Středočeského kraje*)

Celkové zhodnocení: Kolem zakladatelské postavy české přírodovědy Vojena Ložka, který stál u mnoha výzkumů a podkladů k vyhlášení CHKO Český kras, Křivoklátsko a desítek chráněných území, se

Zámecký park u bývalého hradu a později zámku v Březnici na Příbramsku.

postupně vytvořil kolektiv pracovníků jednak z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (J. Kubíková, P. Mudra, J. Obermajer, P. Špryňar), jednak z Geologického ústavu AV ČR (K. Žák, V. Cílek, J. Rohovec), okolo nichž postupně vznikala další neformální pracovní skupina složená z asi šedesáti archeologů, historiků a přírodovědců mnoha dalších institucí. Výsledkem jejich práce je asi 25 monografií zabývajících se přírodou, krajinou a dějinami středních Čech. Významná pomoc přicházela z Odboru životního prostředí a zemědělství Středočeského kraje (J. Keřka, S. Jandurová). Za důležitou považujeme více než stoletou, nepřerušenu, terénní i orální tradici středočeských studií, sahající od Josefa Floriána Babora (1872–1951) k jeho „žákovi“ Jaroslavu Petrbokovi (1881–1960) a od něj k Vojenu Ložkovi (1925–2020) i přírodovědcům mladší generace.